

ΕΚΤΑΚΤΟΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 2^{ΑΣ} ΙΟΥΝΙΟΥ 1981

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΚΑΡΜΙΡΗ

ΕΠΙ ΤΗ ΕΠΕΤΕΙΩ ΤΗΣ ΜΑΧΗΣ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

(20 ΜΑΪΟΥ - 1 ΙΟΥΝΙΟΥ 1941)

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ Κ. ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΚΑΡΜΙΡΗ

Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, ἀποτίουσα φόρον τιμῆς, θαυμασμοῦ καὶ εὐγνωμοσύνης πρὸς τοὺς ἥρωικοὺς μαχητὰς τοῦ Κρητικοῦ ἔπους τοῦ 1941, ἤνοιξε σήμερον τὰς πύλας της διὰ τὴν εορτάσῃ τὴν 40ὴν ἐπέτειον τῆς ἐνδόξου ἐκείνης μάχης τῆς Κρήτης, διὰ τῆς ὁποίας ἐγράφη μία τῶν λαμπροτέρων σελίδων τῆς μακροαίωνος Ἑλληνικῆς Ἱστορίας. Ἀλλὰ καὶ πέραν τῆς ἐλληνικῆς ἢ μάχης τῆς Κρήτης εἶχε καὶ πανευρωπαϊκὴν καὶ παγκόσμιον διάστασιν, καθ' ὅσον αὕτη ἀνέτρεψε τὰ πολεμικὰ σχέδια τοῦ Χίτλερ, καθυστέρησε τὴν προέλασιν τοῦ Γερμανικοῦ στρατοῦ πρὸς ἀνατολάς, καὶ τοιουτοτρόπως ἔκρινεν εἰς σημαντικὸν βαθμὸν τὴν ἔκβασιν τοῦ Β' παγκοσμίου πολέμου.

Ἀλλὰ περὶ τοῦ ὀλοκαυτώματος ἐκείνου τοῦ Ἑλληνικοῦ καὶ τοῦ συμμαχικοῦ στρατοῦ, ὡς καὶ τοῦ ἀδαμάστου Κρητικοῦ λαοῦ, τοῦ ἐξακολουθήσαντος τὴν ἥρωικὴν ἀντίστασιν του καὶ κατὰ τὴν ἐπακολουθήσασαν ἐχθρικὴν κατοχὴν, θὰ ὀμιλήσῃ ὁ ὑπὸ τῆς Συγκλήτου τῆς Ἀκαδημίας ὀρισθεὶς ἀρμόδιος ἀκαδημαϊκός, ναύαρχος κ. Ἰωάννης Τούμπας, ὅστις καὶ παρακαλεῖται ὅπως λάβῃ τὸν λόγον.

Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

(20 ΜΑΪΟΥ — 1 ΙΟΥΝΙΟΥ 1941)

ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ Κ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥΜΠΑ

Κύριε Προέδρε,

Χθές ακριβῶς συνεπληρώθησαν τεσσαράκοντα ἔτη ἀπὸ τῆς λήξεως τῆς πλέον πολυσυνθέτου, πλέον φονικῆς καὶ μὲ τὰς μεγαλυτέρας ἀπωλείας μάχης, ἀπὸ ὅσας διεξήχθησαν ποτὲ εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Χῶρον καὶ ἡ διεξαγωγή τῆς ὁποίας, παρὰ τὴν ἔκβασίν της, ἔθεσε τὴν σφραγίδα τῆς μοίρας εἰς τὴν περαιτέρω πορείαν τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

Κατὰ τὰ διαρρέυσαντα αὐτὰ ἔτη ἡ Μάχη τῆς Κρήτης ἀπετέλεσε, λόγῳ τῆς σπουδαιότητος καὶ τῶν συνεπειῶν της, λίαν ἐνδιαφέρον θέμα, πὸν ἐξητάσθη ἀπὸ πάσης πλευρᾶς. Πολλὰ ἐγράφησαν, πολλὰ ἐλέχθησαν καὶ πολλὰ ἐξυμνήθησαν. Καὶ γενικῶς, δύναται νὰ λεχθῆ ὅτι καὶ ἡ μάχη, ἀλλὰ καὶ οἱ μαχηταὶ καὶ τῶν δύο ἀντιπάλων, συνεκέντρωσαν τὴν προσοχὴν καὶ τὸν θαυμασμόν τῶν Λαῶν.

Ἦδη ἡ πάροδος τῶν ἐτῶν ἐπέτρεψε νὰ τεθοῦν τὰ τότε διαδραματισθέντα ἐντὸς καθαρῶς ἱστορικῶν πλαισίων. Ἡ δημοσίευσις τῶν ἐπισήμων ἀρχείων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης παρὰ τῶν ἐμπολέμων Βρετανῶν - Γερμανῶν καὶ Ἑλλήνων, καθὼς καὶ ἡ δημοσίευσις ἀπομνημονευμάτων παρὰ τῶν πρωταγωνιστῶν τῶν πολεμικῶν γεγονότων, καθιστοῦν τὴν ἱστορικὴν ἔρευναν, πλέον ἀκριβῆ καὶ θεμελιωμένην.

Δὲν φιλοδοξῶ νὰ ἰσχυρισθῶ ὅτι θὰ παρουσιάσω σήμερον τὴν πλήρη καὶ ἀκριβῆ ἱστορίαν τῆς Μάχης τῆς Κρήτης. Καὶ τοῦτο διότι τὸ θέμα καὶ ἐκτεταμένον εἶναι ἀλλὰ καὶ περιπλέκεται ἰδιαιτέρως λόγῳ τοῦ πολυσυνθέτου τῶν πάσης φύσεως ἐμπλακισῶν δυνάμεων, ὥστε δὲν θὰ ἔφθανε πρὸς τοῦτο, οὔτε μία ὀλόκληρος ἡμέρα, διὰ νὰ ἠμπορέσω νὰ ἀναπτύξω ἐπαρκῶς καὶ ἀρτίως τὸ θέμα, ὡς θὰ τὸ ἐπαρουσιάσα, φέρ' εἰπεῖν, εἰς τὴν Σχολὴν Πολέμου. Ἄλλως τε ἡ Ἀκαδημία δὲν εἶναι τὸ ἀρμόδιον ὄργανον διὰ τὴν ἀνάλυσιν καὶ ἀξιολόγησιν μιᾶς μάχης.

Σήμερον θὰ προσπαθῆσω ἀπλῶς νὰ ἐκθέσω περιληπτικῶς βάσει τῶν στοιχείων πὸν διαθέτω, τὰ τῆς περιφήμου αὐτῆς μάχης.

Κύριε Προέδρε,

Δέκα ἕξ μόλις ἡμέρας μετὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ Ἑλληνο-Ἰταλικοῦ πολέμου καὶ συγκεκριμένως τὴν 12ην Νοεμβρίου 1940 ὁ Χίτλερ, εἰς ὁδηγίας ἐπιχειρήσεων, ἐκδηλώνει σαφῶς τὰς προθέσεις του πρὸς κατάληψιν τῆς Ἑλλάδος, ὥστε νὰ κατα-

στῆ δυνατὴ ἢ χρησιμοποίησις Γερμανικῶν δυνάμεων ἐναντίον στόχων εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Μεσόγειον καὶ ἐπίσης διὰ τὰ διασφαλισθῆ τὸ νότιον πλευρὸν τῶν Γερμανικῶν μεραρχιῶν κατὰ τὰς μελλοντικὰς εἰς Ρωσίαν ἐπιχειρήσεις των.

Βραδύτερον κατὰ τὴν ἐξέλιξιν τῆς Γερμανικῆς Ἐπιθέσεως κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ὁ Διοικητὴς τοῦ 4ου Γερμανικοῦ Ἀεροπορικοῦ Στόλου ὑπέβαλε εἰς τὸν Στρατάρχην Γκαϊριγκ σχέδιον καταλήψεως τῆς Κρήτης ἐκπονηθὲν ὑπὸ τοῦ περὶ τοῦ Στουϊντεντ. Τὴν αὐτὴν ἀκριβῶς ἡμέραν καὶ ἡ Ἀνωτάτη Διοίκησις τοῦ Στρατοῦ ὑπέβαλεν ἄλλο σχέδιον, καταλήψεως αὐτὸ τῆς Μάλτας.

Ὁ Χίτλερ εἰς τὸ Γενικὸν Ἀρχηγεῖον του, τὴν 20ὴν Ἀπριλίου 1941 ἔκρι-
νεν ὅτι αἱ διατιθέμεναι δυνάμεις δὲν θὰ ἐπῆρκον πρὸς ταυτόχρονον κατάληψιν
καὶ τῶν δύο νήσων καὶ διὰ τοῦτο ἀπεφάσισεν ὅπως προηγηθῆ ἡ κατάληψις τῆς
Κρήτης.

Τ' ἀνωτέρω, πλὴν ἄλλων, διαλύουν καὶ τὸν μῦθον καθ' ὃν ὁ Χίτλερ διεφώ-
νησε δῆθεν πρὸς τὸν Μουσολίνι διὰ τὴν κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐπίθεσιν.

Νομίζω ὅτι μία σύντομος ἔκθεσις περὶ τῆς ὑφισταμένης τότε εἰς Κρήτην
στρατιωτικῆς καταστάσεως θὰ βοηθήσῃ εἰς τὴν κατανόησιν τῶν γεγονότων.

Μὲ τὴν εἴσοδον τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸν πόλεμον οἱ Βρεταννοί, συμφώνως πρὸς
ἀπόφασιν τῶν Κυβερνήσεων Ἑλλάδος καὶ Μεγάλης Βρετανίας, ἀνέλαβαν τὴν
πολεμικὴν ἀσφάλειαν τῆς Κρήτης καὶ τοῦτο ἵνα γίνῃ δυνατὸν νὰ σταλῆ εἰς τὸ Ἀλβα-
νικὸν μέτωπον ἢ εἰς Κρήτην ἐδρεύουσα 5η Μεραρχία.

Οἱ Βρεταννοὶ προέβησαν ἀρχικῶς εἰς τὴν ὀργάνωσιν βάσεως κανσίμων εἰς
τὴν Σούδαν καὶ ἀπέστειλαν διαδοχικῶς μικρὰς δυνάμεις διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῆς
Νήσου, βασιζόμενοι εἰς τὴν ἀπόλυτον κυριαρχίαν τῆς Μεσογείου παρὰ τοῦ Ἀγγλι-
κοῦ Στόλου.

Κατὰ τὰ τέλη Μαρτίου 41 ὁ πολεμικὸς ὀρίζων ἤρχιζε νὰ θολοῦται. Ἦδη
ἡ εἴσοδος εἰς τὴν Βουλγαρίαν τῶν σταθμευόντων εἰς τὴν Ρουμανίαν Γερμανικῶν
στρατευμάτων, καθὼς καὶ ἡ ἄμεσος χρησιμοποίησις παρὰ τῆς Λ ο υ φ τ β ά φ φ ε
τῶν Βουλγαρικῶν ἀεροδρομίων, ἐδημιούργει πλέον τὴν πεποίθησιν ὅτι ἐπέκειτο ἡ
κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐπίθεσις. Ἡ σαφὴς αὐτὴ ἀπειλὴ ὑπεχρέωσε τοὺς ἀρμοδίους
νὰ ἐπιδιώξουν ὅπως ἡ Κρήτη ὀργανωθῆ ὡς βάσις ναυτικῆ καὶ ἀεροπορικῆς.

Ἀπὸ Ἑλληνικῆς πλευρᾶς εἶχεν ἀποφασισθῆ ἡ ὀργάνωσις εἰς Κρήτην Πολι-
τοφυλακῆς. Τελικῶς, ὀργανώθησαν τέσσαρα τάγματα, ἕνα ἀνὰ νομόν. Ὁ ἐξοπλι-
σμός ὁμως τῶν ἀνδρῶν αὐτῶν ἦτο τελείως ἐλλιπὴς καὶ μόνον μετὰ τὴν πτώσιν
τῶν πρώτων ἀλεξιπτωτιστῶν ἐξωπλίσθησαν, κατὰ τρόπον ποδὲν δεικνύει τὸ ἀπί-
στευτον θάρος καὶ τὴν ἐπινοητικότητα τῶν Κρητῶν. Ἐξωπλίσθησαν κυρίως ἀπὸ

ὄπλα πού ἔπαιρναν ἀπὸ τὰς ρίψεις τῶν Γερμανῶν πρὸς τὰς ἰδικὰς των μονάδας ὡς καὶ ἀπὸ ὄπλα φονεομένων Γερμανῶν ἀλεξιπτωτιστῶν.

Ἐπίστευτον, βέβαια, ἀλλὰ ἀκριβές!

Ἐὰν προετοιμασία πρὸς ἄμυναν καὶ ἐμπλοκὴν μὲ τὸν ἐχθρὸν κατὰ τὸν τρόπον αὐτόν, δὲν δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς πολὺ ἐλπιδοφόρος.

Ἡ κατάστασις πλέον εἰς τὴν Ἑπειρωτικὴν Ἑλλάδα καθίστατο ἀπελπιστικὴ.

Ἡ ἀποχώρησις τῶν Βρετανικῶν δυνάμεων εἶχε σχεδὸν περατωθῆ. Ἀπὸ τὰς ἀκτὰς τῆς Πελοποννήσου εἶχε κατορθωθῆ νὰ διαφύγουν καὶ νὰ διαπεραιωθοῦν εἰς Κρήτην περὶ τοὺς 45.000 ἄνδρας ἐκ τῶν ὁποίων αἱ 20.000 προωθήθησαν εἰς Αἴγυπτον. Οἱ παραμείναντες εἰς τὴν νῆσον δὲν εἶχαν ἀτομικὰ εἶδη, ὁ ὄπλισμός των ἦτο ἐλλιπὴς καὶ τέλος ἐστεροῦντο βαρέος ὄπλισμοῦ καὶ ὀχημάτων. Εἶναι γνωστὰ αἱ συνθήκαι ὑπὸ τὰς ὁποίας ἐγένετο τότε ἡ ἐκκένωσις τῶν Βρετανικῶν δυνάμεων ἐξ Ἑλλάδος καὶ οὕτως ἤμπορεῖ εὐκόλως νὰ γίνῃ κατανοητὴ ἡ κατάστασις αὐτὴ ἢ ὁποία ἐνθυμίζει ἐν πολλοῖς Δουνκέρκη.

Ἀπὸ Ἑλληνικῆς πλευρᾶς ὀκτὼ τάγματα νεοσυλλέκτων τῶν Κέντρων Ἐκπαιδεύσεως Πελοποννήσου μετεφέρθησαν εἰς Κρήτην καθὼς καὶ ἡ Σχολὴ ὀπλιτῶν Χωροφυλακῆς μὲ ὅλην τὴν δυνάμιν της. Αὐταὶ αἱ μικραὶ δυνάμεις ἐνίσχυσαν τὰς ὀλίγας ὑπαρχούσας Ἑλληνικὰς στρατιωτικὰς μονάδας εἰς Κρήτην.

Τέλος ἡ Στρατιωτικὴ Σχολὴ Ἐὐελπίδων συνεπῆς πρὸς τὸ ἐπιθετικὸν πνεῦμα πού πάντοτε τὴν ἐμπνέει, μετεκινήθη μὲ μίαν παράτολμον ἐνέργειαν ὠρισμένων Ἀξιωματικῶν τῆς Σχολῆς ὡς καὶ τῶν Ἐὐελπίδων καὶ ἐπέτυχε νὰ ἀφίχθῃ διὰ βενζινοπλοίων εἰς Κολυμπάρι Χανίων τὴν 29ην Ἀπριλίου. Παράλληλως κατέφθασε συντεταγμένη καὶ ἡ ὀλιγάριθμος Σχολὴ Ἰκάρων, ἡ ὁποία ἀμέσως προωθήθη εἰς Ἀλεξάνδρειαν. Οἱ Ν. Δόκιμοι εἶχαν ἤδη κατανεμηθῆ εἰς τὰ πλοῖα.

Ἦδη ὅλα τὰ πλοῖα τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολεμικοῦ Ναυτικοῦ, ὅσα δὲν εἶχαν βυθισθῆ ἀπὸ τὰς ἀδιακόπους καὶ ἀνηλεεῖς ἐπιθέσεις τῶν Γερμανικῶν Στούκας, εἶχαν φθάσει εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἀπὸ ὅπου σχεδὸν ἀμέσως ἤρχισαν, ἐνταχθέντα εἰς τὰς Ἀγγλικὰς Δυνάμεις τῆς Μεσογείου, νὰ συμμετέχουν εἰς διαφόρους Ἐπιχειρήσεις.

Ὅταν κάθε ἐλπίς δυνατότητος ἀντιστάσεως εἰς τὴν Ἑπειρωτικὴν Ἑλλάδα ἐξέλιπεν, ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος καὶ ἡ Κυβέρνησις Τσουδεροῦ ἐξήγγειλαν τὴν συνέχισιν τοῦ ἀγῶνος ἀπὸ οἰουδήποτε ἐθνικοῦ ἐδάφους θὰ ἦτο δυνατόν νὰ διεξαχθῆ οὗτος, συμφώνως πρὸς τὴν γενικὴν γραμμὴν τῆς Ἐθνικῆς καὶ ἐντίμου πολιτικῆς τὴν ὁποίαν ἠκολούθησεν ἡ Ἑλλάς, ἔναντι τῶν φίλων καὶ συμμάχων της, ἀλλὰ καὶ ἔναντι τοῦ Λαοῦ καὶ τῆς ἱστορίας της.

Διὰ τοῦτο ὁ Βασιλεὺς, ὁ Πρωθυπουργὸς Τσουδερός καὶ μέλη τῆς Κυβερνήσεως, ἐπιβαίνοντες ὑδροπλάνου ἀφίχθησαν τὴν 23ην Ἀπριλίου εἰς τὴν Σούδαν ἢ ὁποία μόλις εἶχε βομβαρδισθῆ.

Ἀέθήμερον ὁ Βασιλεὺς διὰ διαγγέλματός του πρὸς τὸν Λαὸν διεδήλωσε τὴν ἀπόφασιν τοῦ Ἔθνους ὅπως συνεχίσῃ τὸν ἀγῶνα μέχρι τῆς τελικῆς νίκης.

Ὁ σώφρων καὶ ρουνηχὴς Πρωθυπουργὸς Ἐμμ. Τσουδερός ὁ ὁποῖος ἀμέσως ἀντελήφθη ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀποκατασταθῆ πλήρως ἡ Ἐθνικὴ ὁμοφυχία, ἔλαβεν ἀποφασιστικὰ καὶ σύντομα μέτρα καὶ μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐπανεφέρεν εἰς τὰς τάξεις τῶν Ἀξιωματικῶν ὅλους τοὺς ἀποτάκτους τοῦ κινήματος τοῦ 35, ἐτοποθέτησεν ὡς ἀρχηγὸν τοῦ εἰς Κρήτην Στρατοῦ τὸν στρατηγὸν Ἐμμ. Τζανακάκη καὶ γενικῶς ἔλαβεν ὅλα τὰ διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην κατάλληλα μέτρα.

Θεωρῶ ὅτι ὑπῆρξεν ὄντως εὐτύχημα διὰ τὴν περαιτέρω συνέχισιν τοῦ ἀγῶνος κατὰ τρόπον σοβαρὸν, ὑπεύθυνον καὶ ἐθνικὸν ἢ τοποθέτησις τότε ὡς Πρωθυπουργοῦ τοῦ Τσουδεροῦ, ὅπως ὑπῆρξεν εὐτύχημα καὶ ἡ ἀνάληψις τοῦ Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν ἀπὸ τὸν Στ. Δημητρακάκη ὁ ὁποῖος, ὅταν, πρὸ τοῦ κινδύνου νὰ συλληφθοῦν αἰχμάλωτοι ὁ Βασιλεὺς καὶ ἡ Κυβέρνησις, ἀπεφασίσθη νὰ προωθηθοῦν εἰς Αἴγυπτον, ἔμεινε μόνος εἰς τὴν Κρήτην, καὶ ἀντεμετώπισε κατὰ τὸν πλέον ἱκανὸν καὶ ἄξιον τρόπον τὴν κατάστασιν καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς Μάχης, ἐκπροσωπῶν πλέον μόνος αὐτὸς ὅλην τὴν Κυβέρνησιν τῆς Χώρας, ἐμφυζόντων καὶ ἐμπνέων συνεχῶς τοὺς κατοίκους καὶ τὸν Στρατόν.

Ἡ στρατηγικὴ ἀξία τῆς Μεγαλονήσου εἶναι γνωστὴ, ἀλλὰ δὲν νομίζω ὅτι θὰ παρεῖλκε νὰ ὑπερθυμίσω ὀλίγα τινὰ ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ.

Ἡ Κρήτη ποῦ κεῖται εἰς τὸ μέσον τῆς Ἀνατολικῆς λεκάνης τῆς Μεσογείου, ἀποτελεῖ φυσικὸν τμήμα τῆς προστατευτικῆς γραμμῆς Γιβραλτὰρ - Μάλτα - Κύπρος - Συρία, ὑπὸ τὴν κάλυψιν τῆς ὁποίας καὶ μόνον ἦτο δυνατόν νὰ ἐκτελοῦνται κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέμου αἱ διὰ τῆς διώρυγος τοῦ Σουέζ πρὸς τὴν Μεγάλην Βρεταννίαν μεταφοραὶ τῶν ἐκ τῆς Αὐστραλίας καὶ τῶν Ἰνδιῶν πηγῶν ἀνεφοδιασμοῦ, ὡς καὶ τανάπαλιν, αἱ ἐκ τῆς Μεγάλης Βρεταννίας πρὸς τὴν Μέσην Ἀνατολὴν μεταφοραὶ διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν ἐκεῖ διεξαγομένων ἐπιχειρήσεων.

Συνεπῶς ἦτο ἐξόφθαλμος ἡ κεφαλαιώδης σημασία διὰ τοὺς Βρεταννοὺς τῆς παρ' αὐτῶν κατοχῆς τῆς νήσου ἢ τουλάχιστον παραμονῆς αὐτῆς εἰς φιλίας χεῖρας.

Πέραν ἄλλως τε τῆς στρατηγικῆς σημασίας, ἐλευθέρα Κρήτη, ἐνεῖχε καὶ πολιτικὴν βαρῦτητα διὰ τὸν ἐπηρεασμὸν τῶν περὶ τὴν Ἀνατολικὴν Μεσόγειον Κρατῶν, πρὸς τήρησιν φιλικῆς ἢ οὐδετέρας γραμμῆς.

Ὁ Βρετανὸς Ἀρχιστράτηγος Μ. Ἀνατολῆς Στρατηγὸς Οὐέϊβελ, ἀφίκετο εἰς Κρήτην καί, ἀφοῦ ἐξήτασε πλήρως τὴν κατάστασιν, ἀνέθεσε τὴν Διοίκησιν τῶν εἰς τὴν Μεγαλόνησον εὐρισκομένων Ἑλληνοβρετανικῶν Δυνάμεων εἰς τὸν Νεοζηλανδὸν Στρατηγὸν Φράνμπεργκ. Ὁ Φράνμπεργκ ἦτο παγκοσμίῳ φήμης στρατηγὸς ἐκ τῶν πλέον διακεκριμένων καὶ νεωτέρων στρατηγῶν τοῦ Ἀ' Παγκοσμίου Πολέμου. Ἦτο γενναῖα καὶ ἐκπλήσσοσα ἥρωικὴ μορφή.

Διὰ τὰ γίνῃ ἀντιληπτὴ ἡ ἀξία καὶ ἡ πολεμικὴ δρᾶσις τοῦ λαμπροῦ αὐτοῦ ἡγέτου ἀναφέρω ὅτι ἦτο ὁ μόνος Βρετανὸς ὁ ὁποῖος ἐτιμίθη ζῶν, δίς, διὰ τοῦ περιφήμου *Victoria Cross* (Σταυρὸς τῆς Βικτωρίας). Ἡ περίπτωσις του εἶναι σχεδὸν πρωτοφανής. Τὸ κῦρος του ἦτο μέγα καὶ ἡ τοποθέτησις του ἐτόνωσε κατὰ πολὺ τὸ ἠθικὸν τῶν στρατευμάτων ἀλλὰ καὶ τῶν κατοίκων.

Ὁ πεπειραμένος αὐτὸς ἡγῆτωρ ἐπελήφθη ἀμέσως τῆς ὁργανώσεως τῆς ἀμύνης τῆς νήσου καὶ ἔλαβεν, ὅσον ἦτο δυνατὸν, τὰ ἐπιβαλλόμενα μέτρα. Ἐγκατέστησε τὸ στρατηγεῖον του εἰς τὸν Ἅγιον Ματθαῖον περὶ τὰ 3 χιλ. ἀνατολικῶς τῶν Χανίων.

Ἐχων ὑπ' ὄψιν του τὴν ἐδαφικὴν διαμόρφωσιν καὶ τὰς συγκοινωνιακὰς δυνατότητας ὡς καὶ τοὺς πιθανοὺς στόχους τῶν Γερμανῶν διήρσε τὴν ἄμυναν εἰς τέσσαρας τομεῖς τοὺς: Μάλεμε - Ἀγνιᾶς, Χανίων - Σοῦδας, Ρεθύμνον - Γεωργιουπόλεως καὶ Ἡρακλείου.

Ἀπεδείχθη ἐκ τῶν ὑστέρων ὅτι ὀρθῶς ἐξετίμησε τὰς προθέσεις τοῦ ἐχθροῦ καὶ ὀρθῶς κατένειμε τὰς δυνάμεις καὶ τὰς ἐφεδρείας του.

Ὁ συνολικὸς ἀριθμὸς τῶν Ἑλληνικῶν Δυνάμεων ἀνῆρχετο εἰς 474 Ἀξιωματικοὺς καὶ 10.977 ἄνδρας, τῶν δὲ Βρετανικῶν εἰς 1.512 Ἀξιωματικοὺς καὶ 29.977 ὀπλίτας. Οἱ ἀριθμοὶ αὐτοὶ εἶναι βεβαίως ἐπιβλητικοί. Ἀτυχῶς, ὅμως, τὰ μέσα πυρὸς πρὸς διέθεταν οἱ δυνάμεις αὐταί, ἦσαν πολὺ κάτω τῆς ἐλαχίστης παραδεκτῆς ἀναλογίας, εἰς ὅλα τὰ εἶδη ὀπλισμοῦ ἀπὸ τοῦ ἀπλοῦ τυφεκίου μέχρι τοῦ Α/Α πυροβόλου. Ἐπὶ πλέον, ἡ δύναμις ἐστερεῖτο βαρέος ὀπλισμοῦ καὶ ὀχημάτων.

Πρέπει νὰ σημειωθῇ ἐπίσης ὅτι ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω στρατιωτικῶν μονάδων ὑφίσταντο κατὰ τὴν Γερμανικὴν Ἐπίθεσιν καὶ τμήματα ἐνόπλιον πολιτῶν, τὰ ὁποῖα συνεκροτήθησαν μόλις κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Ἐπιθέσεως. Παρὰ ταῦτα τὸ ἠθικὸν τῶν τμημάτων αὐτῶν εὐρίσκετο κατὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ Φράνμπεργκ εἰς λίαν ὑψηλὸν βαθμὸν.

Τέλος, ὁ Στόλος τῆς Μεσογείου ὑπὸ τὸν ἔνδοξον Ναύαρχον Κάνιγκαμ, κατανεμημένος εἰς δύο κλιμάκια, εἶχεν ἀναχθῆ εἰς τὸ πέλαγος πρὸς Ἀνατολὰς καὶ Δυσμὰς τῆς Κρήτης, ἔτοιμος νὰ ἐπέμβῃ πρὸς ἀπαγόρευσιν πάσης ἀπὸ θαλάσσης ἀποβάσεως.

Τὴν 25ην Ἀπριλίου ἐκδίδεται παρὰ τοῦ ἰδίου τοῦ Χίτλερ ἡ ὑπ' ἀριθ. 28 Διαταγὴ Γενικῶν Κατευθύνσεων ὑπὸ τὴν συνθηματικὴν ὀνομασίαν Ἐρμῆς, διὰ τὴν κατάληψιν τῆς Κρήτης. Διὰ τῆς διαταγῆς αὐτῆς ἡ Ἀνωτάτη Διοίκησις ἀνετέθη εἰς τὸν Γκαϊριγκ, ἐνῶ εἰς τὸν πτέραρχον Student ἡ τοπικὴ διοίκησις. Ὁ ἀντιπτέραρχος Φὸν Ριχτχόφεν, ὁ διακεκριμένος καὶ λίαν γνωστὸς αὐτὸς ἀξιωματικός, ἀνελάμβανε τὴν ἀποστολὴν τῆς ἐξασθενήσεως τῆς ἀμύνης τοῦ ἀντιπάλου, πρὸ τῆς ἐπιθέσεως.

Τὸ σύνολον τῶν διατεθεισῶν δυνάμεων διὰ τὴν ἐπιχείρησιν ἀνήρχετο εἰς 22.750 ἄνδρας, 1.370 ἀεροσκάφη καὶ 70 σκάφη πρὸς μεταφορὰν ἀποβατικῶν δυνάμεων καὶ ἐφοδίων. Ἐξ αὐτῶν θὰ ἐφόρμουν κατὰ τῆς νήσου 750 δι' ἀνεμοπλάτων καὶ 10.000 δι' ἀλεξιπτῶτων.

Ἀπὸ τῆς 14ης Μαΐου ἤρχισαν πλέον οἱ προπαρασκευαστικοὶ βομβαρδισμοὶ τῶν Γερμανῶν. Κύριοι στόχοι ἦσαν τὰ ἀεροδρόμια Μάλεμε, Πηγῆς - Ρεθύμνον καὶ Ἡρακλείου. Οἱ λιμένες Σούδας καὶ Ἡρακλείου, τὰ Α/Α πυροβόλα καὶ αἱ πόλεις Χανίων - Ρεθύμνον - Ἡρακλείου.

Ὁ λιμὴν τῆς Σούδας προσεβάλλετο μὲ ἰδιαιτέραν σφοδρότητα. Τὴν περιόδον ἐκείνην ἐβυθίσθη τὸ προσηραγμένον Ἀγγλικὸν καταδρομικὸν Γιόρκ, τὸ Ἑλληνικὸν ἀντιτορπιλικὸν Λέων καὶ ἡ Ἀγγλικὴ Κορβέτα Σάλβια.

Παρὰ τοὺς βομβαρδισμοὺς αὐτοὺς τὰ Ἀγγλικά πολεμικὰ κατώρθωσαν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νυκτὸς νὰ ἀποβιβάσουν εἰς τὴν Σούδαν ἐφόδια καὶ πυρομαχικά, φυσικὰ εἰς ὄχι μεγάλας ποσότητας. Οἱ βομβαρδισμοὶ εἶχον ὡς συνέπειαν τὴν ἀπομόνωσιν τῆς νήσου καὶ τὴν ἐξαφάνισιν τῆς Βρετανικῆς ἀεροπορίας. Ἡ μικρὰ Ἀγγλικὴ ἀεροπορία ἐξηφανίζετο καθ' ἡμέραν εἰς ἀερομαχίας.

Οἱ Γερμανοὶ εἶχαν δώσει εἰς τοὺς Ἐπιθετικὸς τομεῖς των τὰς συνθηματικὰς ὀνομασίας Κομήτης - Ἄρης - Ὠρίων.

Εἰς τὰς 06.30' τῆς πρωίας τῆς 20ῆς Μαΐου ἤρχισεν ἡ Μάχη τῆς Κρήτης. Τὴν ὥραν αὐτὴν ομίγη βομβαρδισμοῦ καὶ διώξεως κατέκλυσαν τοὺς ἐναερίους χώρους τῆς περιοχῆς τῆς Νεοζηλανδικῆς 2ας Μεραρχίας εἰς Μάλεμε, Σούδαν καὶ Χανιά. Τὰ σμήνη ἐπέδραμον κυρίως εἰς τὰ πέριξ τοῦ ἀεροδρομίου τοῦ Μάλεμε καὶ κατὰ τῶν Χανίων, ὅπου καὶ προεκάλεσαν πολλὰς καταστροφὰς καὶ θύματα μεταξὺ τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ. Ἀμέσως κατόπιν ἤρξατο καὶ ἡ προσβολὴ τῶν ἄλλων τομέων, Ρεθύμνον καὶ Ἡρακλείου.

Μετὰ τὴν 08.15' ἀρχίζει ἡ ἀεροαποβατικὴ ἔφοδος καὶ ἀπὸ τῆς στιγμῆς αὐτῆς διεξάγεται σφοδρὸς ἀγὼν μεταξὺ τῶν ἀντιπάλων δυνάμεων. Οἱ ἀλεξιπτῶτισται ἐρρίπτοντο κατὰ ἑκατοντάδας καὶ εἰς τοὺς τέσσαρας τομεῖς τῆς Ἐπιθέσεως.

Ἦμπορεῖ ἀδιστάκτως νὰ λεχθῆ ὅτι ἐσκιάζετο ὁ ἥλιος ἀπὸ τὰ ἀλεξιπτώτα. Ἡ νῆσος ἐκαίετο! Κατὰ ἑκατοντάδας ἐπιπταν οἱ ἀλεξιπτωτισταὶ καὶ κατὰ ἑκατοντάδας ἐρρίπτοντο δι' ἀλεξιπτώτων ὁ βαρὺς ὄπλισμός καὶ τὰ ἐφόδια.

Ἡ ὁμαδικὴ αὐτῆ πτώσις ἐδημιούργησεν ἀρχικῶς κατάπληξιν, ἰδίως εἰς τοὺς ἀμάχους, πολλοὶ τῶν ὁποίων δὲν εἶχαν ἴδει προηγουμένως ἀλεξιπτωτιστὴν. Καὶ ἐδῶ ἐγκεῖται ἡ λεβεντιὰ τοῦ Κρητός. Ἀδιστάκτως ἐπετίθετο κατὰ τοῦ ἐξ οὐρανοῦ πίπτοντος διαβόλου. Ἐπετίθετο κατὰ τοῦ ἐπιδρομέως εἰς τὸ χωράφι του, τὸν ἐξουδετέρωνεν ὅπως-ὅπως καὶ ἀμέσως ἐξωπλίζετο μὲ τὸν ὄπλισμὸν τοῦ φονευθέντος ἀλεξιπτωτιστοῦ καὶ ἔσπευδεν εἰς τὴν μάχην.

Αἱ μάχιμοι δυνάμεις ἀντέστησαν κατὰ ὑπέροχον καὶ ἀποτελεσματικὸν τρόπον. Οἱ Νεοζηλανδοὶ ἰδίως, κυριολεκτικῶς ἐθανματούργησαν. Μία σκληρὰ ἀλλὰ καὶ ἀγρία μάχη ἐξαπλοῦται διαδοχικῶς εἰς ὅλα τὰ περὶ τὰ ἀεροδρόμια τῆς νήσου ὡς καὶ τὰ περὶ τὴν βορείαν ἀρτηρίαν τῆς Κρήτης σημεῖα.

Ἐκατόμβαι νεκρῶν ἀλεξιπτωτιστῶν καλύπτουν τὰ ἐδάφη. Τὰ ἀνεμοπλάνα κατεστράφησαν σχεδὸν ὅλα. Ὑπῆρξαν περιπτώσεις ἐκτάκτου ἥρωισμοῦ καὶ αὐτοθυσίας. Οἱ Βρεταννοὶ ἐπολέμουν ὡς νὰ ἡμύνοντο τοῦ ἐδάφους τῆς ἰδιαιτέρας των πατρίδος. Πρέπει νὰ ἐπισημανθῆ ὅτι καὶ οἱ Γερμανοὶ ἐμάχοντο ἥρωικῶς. Καὶ αὐτὸς ὁ ἥρωισμὸς των ἐξυψώνει ἔτι περαιτέρω τοὺς ὑπερασπιστὰς καὶ τοὺς Κρητάς.

Ἡ ἀντίστασις τῶν συμμαχικῶν δυνάμεων εἶναι ἐξ ἴσου πρὸς τὴν ἐπίθεσιν βιαία ἀλλὰ καὶ ἀποτελεσματικὴ. Γερμανικὰ τάγματα ἐφόδον κυριολεκτικῶς ἐξοντώνονται καὶ αἱ ἀπώλειαι τῶν ἐπιτιθεμένων εἶναι τεράστια.

Ἡ ἀνθρωπίνῃ ζωῇ δὲν εἶχε πλέον οὐδεμίαν ἀξίαν κατὰ τὴν μάχην αὐτήν. Καταπλήσσει ἡ περιφρόνησις τῆς Διοικήσεως τῶν Γερμανῶν πρὸς τὴν ζωὴν τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν των. Κυριολεκτικῶς ἀδιαφορεῖ πρὸς τὰς τρομακτικὰς ἀπωλείας των. Βραδύτερον ὁ Φράνμπεργκ ἐκφράζει τὸν θαυμασμόν του διὰ τὴν μαχητικότητα καὶ τὸ ἠθικὸν τῶν Κρητῶν.

Μὲ τὴν ἐπέλευσιν τοῦ σκότους οἱ Γερμανοὶ δὲν εἶχαν ἐπιτύχει τοὺς ἀντικειμενικοὺς των σκοπούς, ἤτοι τὴν κατάληψιν τοῦ Μάλεμε καὶ τῶν Χανίων, Ρεθύμνου, Ἡρακλείου.

Ἐνα μικρὸν προγεφύρωμα ἐπὶ ἐνὸς λόφου κατόρθωσαν νὰ δημιουργήσουν δυτικῶς τοῦ Μάλεμε καὶ αὐτό, κατόπιν μιᾶς κακῆς συνεννόσεως δύο συμμαχικῶν μονάδων. Ἀτυχῶς τὸ λάθος αὐτὸ εἶχε μεγίστην σημασίαν, διότι τὸ ἀεροδρόμιον Μάλεμε καὶ ὅλος ὁ ζωτικὸς χώρος τῆς Νεοζηλανδικῆς Μεραρχίας ἐγκατελείφθησαν καὶ τὸ κυριώτερον, χωρὶς νὰ ἀναφερθῆ εἰς τὸν Φράνμπεργκ, ὁ ὁποῖος τὸ ἐπληροφορήθη ὅταν πλέον δὲν ἦτο δυνατόν νὰ διορθωθῆ τὸ κακόν. Τὴν ἐγκατάλειψιν αὐτὴν τὴν ἐξεμεταλλεύθησαν εὐθὺς οἱ Γερμανοί.

Ἦ Ο Στουῖντεντ ἠλλαξεν ἀμέσως τὰ σχέδιά του καὶ μετέθεσε τὸ βάρος τῆς ἐπιθέσεως ἀπὸ τὸ Ἡράκλειον εἰς τὸν τομέα τοῦ Μάλεμε.

Αἱ ἀπώλειαι τῶν Γερμανῶν ἦσαν σοβαρόταται. Ἀπόλεσαν ὀλόκληρον σχεδὸν τὸ Ἴον Σύνταγμα ἐφόδου μὲ φονευμένους καὶ τοὺς διοικητάς των. Οἱ ριφθέντες ἀλεξιπτωτισταὶ εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Καστελλίου ἀποκροῦνται καὶ ἐκμηδενίζονται μέχρις ἑνός, φονευόμενοι ἢ αἰχμαλωτιζόμενοι ὑπὸ τῶν ἀμυνομένων.

Ἡ Στρατιωτικὴ Σχολὴ Εὐελπίδων, ἐγκατεστημένη ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τοῦ χωρίου Κολυμπάρι, ἀπέκρουσε λίαν ἐπιτυχῶς τὰς διαδοχικὰς ἐπιθέσεις τῶν Γερμανῶν εἰς οὓς ἐπέφερε βαρεῖας ἀπωλείας, καὶ συνέχισε νὰ μάχεται, ἔχουσα ὑποστῆ καὶ αὐτὴ σημαντικὰς ἀπωλείας, μέχρι πλήρους ἐξαντλήσεως τῶν πυρομαχιῶν της.

Εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς, Βρεταννοὶ καὶ Ἕλληνες συναγωνίζονται εἰς θάρρος καὶ αὐτοθυσίαν. Εἰς τὰ Χανιά καὶ Σούδαν αἱ ἀπώλειαι τῶν Γερμανῶν εἶναι βαρύνταται. Καὶ ἐκεῖ δὲν κατώρθωσαν νὰ ἐπιτύχουν τὸν ἀντικειμενικὸν των σκοπὸν, τὴν κατάληψιν δηλαδὴ τῶν Χανίων.

Εἰς τὸ Ρέθυμνον αἱ Βρεταννικαὶ δυνάμεις καὶ τὸ τάγμα ὀπλιτῶν Χωροφυλακῆς ἐπολέμησαν γενναϊότατα καὶ ἠνάγκασαν τοὺς Γερμανοὺς νὰ συμπτυχθοῦν. Τὸ τάγμα Χωροφυλακῆς διεκρίθη ὄλως ἰδιαίτερος ἐκεῖ. Οἱ ἀλεξιπτωτισταὶ καὶ εἰς τὸν τομέα αὐτὸν διελύθησαν μὲ βαρεῖας ἀπωλείας.

Εἰς τὸ Ἡράκλειον ἡ Ἐπιχείρησις Ὠρίων ἀπέτυχε, μὲ ἀπωλείας τῶν Γερμανῶν ἀνερχομένας εἰς τὸν πρωτοφανῆ ἀριθμὸν τῶν 1000 ἀλεξιπτωτιστῶν. Ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς ἔχει ληφθῆ ἀπὸ τὰ Γερμανικὰ ἀρχεῖα.

Εἰς τὴν μάχην, εἰς τὸν τομέα τοῦ Ἡρακλείου καὶ κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἀντεπίθεσιν τῆς ἐσπέρας, ἐτραυματίσθη μαχόμενος παρατόλμως εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν ἓνας νεαρὸς ἀνθυπασπιστῆς ἐξ Εὐελπίδων, μὲ βαρύτερον διαμπερὲς τραῦμα. Ἐθεωρήθη νεκρός. Εὐτυχῶς ἐσώθη καὶ ἐθεραπεύθη. Καὶ σήμερον εἶμαι ἰδιαίτερος εὐτυχῆς νὰ σᾶς πληροφορήσω ὅτι ὁ γενναῖος αὐτὸς μαχητῆς ἀνθυπασπιστῆς, διοικεῖ τώρα τὴν ἀσπίδα τοῦ Ἔθνους, τὰς Ἐνόπλους Δυνάμεις τῆς Ἑλλάδος. Εἶναι ὁ Στρατηγὸς Γκράτσιος!

Καὶ πρέπει ἐπίσης νὰ σᾶς πληροφορήσω ὅτι σήμερον αἱ Ἐνοπλιοὶ Δυνάμεις μας συγκαταλέγονν μεταξὺ τῶν Ἀνωτάτων Διοικητῶν των καὶ δύο ἄλλους ἐκ τῶν Εὐελπίδων αὐτῶν οἱ ὁποῖοι ἐμάχοντο, ὡς ἀνέφερα ἤδη, μὲ ἐξαιρετον θάρρος καὶ ὀρμητικότητα. Εἶναι ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ ΓΕΣ Ἀντιστράτηγος Καραγιάννης καὶ ὁ Ἀρχηγὸς τῆς Στρατιᾶς Ἀντιστράτηγος Βορριάς.

Ἐνῶ διεξήγοντο οἱ λυσσώδεις ἀγῶνες τοὺς ὁποίους περιληπτικῶς περιέγραψα προηγουμένως, καὶ εἰς τὴν θάλασσαν διεξήγετο ἓνας ὄντως ἐξοντωτικὸς ἀγών.

Οἱ Γερμανοὶ ὠργάνωσαν τὴν ἀποστολὴν διὰ μικρῶν πλοίων, συνοδευομένων ὑπὸ ἀντιτορπιλλικῶν ἐκ τῶν Δωδεκανήσων, μιᾶς ἀποβατικῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως.

Ὁ Ἀγγλικὸς στόλος, ὁ ὁποῖος ἀκάλυπτος ἀπὸ ἀέρος περιεπόλει ἐκεῖ, ἀνεκάλυψε τὴν νύκτα τῆς 21ης Μαΐου τὰ πλοῖα αὐτὰ καὶ τὰ ἐβύθισε ὅλα μέχρι ἐνός. Οὐδὲ εἷς ἐκ τῶν στρατιωτῶν αὐτῶν ἐπάτησε συντεταγμένος τὸ ἔδαφος τῆς Κρήτης. Τινὲς τῶν ναυαγῶν ἔφθασαν εἰς τὴν Μῆλον καὶ τὰς ἀκτὰς τῆς Κρήτης μὲ βάρκες εἰς οἰκτρὰν κατάστασιν.

Αἱ μάχαι εἰς ὅλα τὰ μέτωπα συνεχίζοντο νυχθημερὸν σκληραί, ἐπίμονοι ἀλλὰ καὶ ἀνηλεεῖς. Οἱ Γερμανοὶ βασιζόμενοι εἰς τὰς ἀπεριορίστους ἀεροπορικὰς δυνάμεις των ἠδιαφόρουν κυριολεκτικῶς διὰ τὰς μεγάλας ἀπωλείας των καὶ συνέχιζαν νὰ ρίπτουν ὄλοεν καὶ νέας ἐφεδρείας εἰς τὸν ἀγῶνα. Διεξήγετο ὄντως μία ἀληθινὴ ἐποποιεῖα, διότι ἀμφότεροι οἱ ἀντίπαλοι ἐμάχοντο μὲ ἥρωισμόν, πείσμα καὶ φανατικὴν ἐμμονὴν εἰς τὸν σκοπόν.

Ταῦτοχρόνως τὸ Βρετανικὸν Ναυτικὸν ἔγραφε μίαν ἄλλην ἐποποιεῖαν. Μὲ μόνην ὑποστήριξιν ἀπὸ ἀέρος τῶν 40 ἀεροπλάνων τοῦ Ἀεροπλανοφόρου Φόρμινταμπλ ἀνέλαβεν ἀδιστακτικῶς τὴν προσπάθειαν τῆς πάσης θυσία παροχῆς βοήθειας εἰς τὰς μαχομένας εἰς τὴν νῆσον δυνάμεις. Ἐν πλήρει ἡμέρᾳ, ὁ Στόλος τῆς Μεσογείου ἐνεπλέκετο συνεχῶς εἰς τὴν μάχην, ἐμπνεόμενος ἀπὸ τὸ μοναδικὸν καὶ παραδοσιακὸν ἐπιθετικὸν πνεῦμα τοῦ Ἀγγλικοῦ Πολεμικοῦ Ναυτικοῦ, παρέχων πᾶσαν δυνατὴν βοήθειαν εἰς τοὺς ὑπερασπιστὰς τῆς Μεγαλονήσου.

Ἐγράφησαν κατὰ τὰς 13 ἡμέρας ποῦ διήρκεσεν ἡ Μάχη τῆς Κρήτης, σελίδες ἀφθάστου ἥρωισμοῦ. Δὲν ἐπέτρπε ποτὲ ὁ Στόλος αὐτὸς οὐδὲ μίαν ἀπὸ θαλάσσης ἐνίσχυσιν τῶν ἐχθρικῶν δυνάμεων. Ὅπου αὐταὶ ἐνεφανίσθησαν, τὰς ἐξόντωσε καὶ ἐπέφερε μεγίστας ἀπωλείας, ἐπέτυχε δὲ ἐπίσης νὰ καταρρίψῃ ἕνα σημαντικὸν ἀριθμὸν Γερμανικῶν ἀεροσκαφῶν. Διετήρησε πάντοτε ἀπόλυτον καὶ ἀδιαμφισβήτητον τὴν κυριαρχίαν τῆς θαλάσσης εἰς τὴν Μεσόγειον, παρὰ τὸ γεγονός ὅτι μετὰ τὰς ζημίας τοῦ ἀεροπλανοφόρου δὲν εἶχε πλέον οὐδεμίαν κάλυψιν.

Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀγγλικὸς Στόλος ὑπέστη βαρεῖας ἀπωλείας. Τὰς βαρύτερας ἀπὸ ὅσας εἶχεν ὑποστῆ μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης εἰς τὸν πόλεμον αὐτόν, τὸ Ἀγγλικὸν Ναυτικόν.

Ὁ ναύαρχος Κάνιγκαμ εἰς τὸ βιβλίον του «Ἡ Ὀδύσσεια ἐνὸς ναύτου»*, ἀναφέρει ὅτι ὁ Στόλος τῆς Μεσογείου ὑπέστη τότε τὰς ἐξῆς ἀπωλείας :

Ἐβυθίσθησαν 3 Καταδρομικά : Τὰ Γκλῶστρερ, Φίτζι, Καλκούτα,
6 Ἀντιτορπιλλικά : Τὰ Τζοῦνο, Γκρέιχαουεντ, Κασμίρ, Κέλλν,

* A. Sailor's Odyssey, σελ. 373 καὶ 389.

Χάργουορντ και Ἴμπήριαλ. Ὑπέστησαν ζημίας αἱ ὁποῖαι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐπισκευασθοῦν εἰς τὴν Αἴγυπτον, 2 θωρηκτὰ τά: Οὐώρσπάρτ, ἡ ναυαρχὸς τοῦ Κάνιγκαμ, καὶ τὸ Μπάραμ, καθὼς καὶ ἓνα Ἀεροπλανοφόρον τὸ Φόρμινταμπλ.

Ἐπίσης τὰ καταδρομικὰ Ὠρίων καὶ Διδὼ καὶ τὰ ἀντιτορπιλικὰ Κάλβιν καὶ Νιούμπιαν εἶχον ζημίας ποὺ δὲν ἐπεσκευάζοντο εἰς Αἴγυπτον.

Τέλος, τὰ καταδρομικὰ Πέρθ-Νάϊαντ καὶ Καρλάυλ καὶ τὰ ἀντιτορπιλικὰ Νάπιερ-Κίπλιγκ καὶ Ντεκόυ ἐχρειάζοντο μακρὰν ἐπισκευήν, ἐνῶ τὰ Χάβουκ, Κίγκστον καὶ Νίζαμ μικρὰν τοιαύτην.

Κατὰ τὰς ἀεροναυμαχίας αὐτὰς ἐφονεύθησαν 2.000 Βρεταννοὶ Ἀξιωματικοὶ καὶ ναῦται. Ἀπώλειαι τεράστιαι αἱ ὁποῖαι δὲν πρέπει νὰ λησμονοῦνται ἀπὸ ἡμᾶς.

Δὲν θὰ λησμονήσω καὶ ἐγὼ ποτὲ τὸν ὠραῖον χαιρετισμὸν ποὺ μᾶς ἔκανε ὁ Ἀγγλικὸς Στόλος. "Ὅταν δηλαδὴ κατὰ τὴν Μάχην τῆς Κρήτης, κατὰ τὴν ὁποῖαν ἐπροστατεύαμεν μὲ τὸ ἀντιτορπιλικὸν Ἀετὸς τὸ πετρελαιοφόρον Τσέρορ Λήφ, ἐξ οὗ ἀνεφοδιάζοντο τὰ Ἀγγλικά ἀντιτορπιλικὰ καὶ ἐνῶ κατευθυνόμεθα εἰς Ἀλεξάνδρειαν δι' ἀνεφοδιασμόν, διεσταυρώσαμεν ἀντιπλέοντες τὸν εἰς διάταξιν μάχης πλέοντα πρὸς Κρήτην Ἀγγλικὸν Στόλον, ἐχαιρετίσθημεν ἀπὸ τὰ πληρώματα τούτου μὲ ζωηρὸν ἐνθουσιασμόν.

Καὶ ἐπίσης πρέπει νὰ ἀναφέρω ὅτι Κυβερνήτης τοῦ βυθισθέντος Ἀγγλικοῦ ἀντιτορπιλικοῦ Κέλλυ ἦτο ὁ τότε πλοίαρχος Λόρδος Μαουμπάντεν, τοῦ ὁποῖου τὸ πλοῖον ἐβυθίσθη γενναίως μαχόμενον καὶ ὡς ἐκ θαύματος ἀνεσύρθη σῶος ἀπὸ τὴν θάλασσαν ὁ ἴδιος.

Ὑπενθυμίζω ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ εἰς τοὺς παλαιότερους μίαν λαμπρὰν Ἀγγλικὴν ταυρίαν ποὺ εἶχε γυρισθῆ τότε μὲ θέμα τὴν ἀεροναυμαχίαν καὶ τὴν βύθισιν τοῦ Κέλλυ ὑπὸ τὸν τίτλον "In Which we Serve", «Εἰς τί ὑπηρετοῦμεν», ἡ ὁποία παρουσιάζει λεπτομερῶς τὸν ὠραῖον ἀγῶνα τοῦ πλοῖου τοῦ Λόρδου Μαουμπάτεν.

Ἐπὶ δέκα τρεῖς ἡμέρας ὁ ἀγὼν συνεχίζετο μὲ ἀμφιταλαντευόμενας φάσεις. Ἐπιθέσεις καὶ ἀντεπιθέσεις διεδέχοντο καθημερινῶς ἀλλήλας, συχνάκις δύο καὶ τρεῖς φορές τὴν ἡμέραν. Εἰς πλείστας περιπτώσεις διεξήγοντο συμπλοκαὶ σώματος πρὸς σῶμα κατὰ τὰς ὁποῖας ἡ ξιφολόγχη ὑπῆρξε τὸ κύριον ὄπλον. Κατὰ τὴν φάσιν αὐτὴν διεκρίθησαν ἰδιαιτέρως οἱ μεγαλόσωμοι πολεμισταὶ τῆς φυλῆς τῶν Μαόρι τῆς Νέας Ζηλανδίας.

Οἱ κάτοικοι εἶχαν ἐξοικειωθῆ καὶ ἐβοήθουν σημαντικῶς τὰς τακτικὰς δυνάμεις. Συνηθισμένοι εἰς τὸν πόλεμον οἱ Κρηῆτες ἐγνώριζαν καλῶς τοὺς νόμους τοῦ πολέμου. Διὰ τοῦτο καὶ δὲν προέβησαν εἰς ἀγριότητας ἢ ἀμότητας καὶ γενικῶς εἰς πράξεις ἀντικειμέναις πρὸς τὸ διεθνὲς δίκαιον.

Οἱ κάτοικοι τῶν πόλεων καὶ χωριῶν, οἱ ὅποιοι ἔλαβαν τὰ ὄπλα διὰ τὰ ὑπερασπισθῆν τὴν πατρίδα των, δὲν κατεπάτησαν κανένα κανόνα δικαίου. Τὸ δικαίωμα τῆς ἀμύνης τῆς πατρίδος τῶν κατοίκων ἀποτελεῖ πανανθρώπινον ἠθικὸν δικαίωμα. Προβλέπεται δὲ καὶ ἀπὸ τὸ ἄρθρον 2 τοῦ προσηρητημένου πρωτοκόλλου τῆς Διεθνοῦς Συμφωνίας τῆς Χάγης τοῦ 1907, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν νὰ τηροῦν οἱ ἐμπόλεμοι τοὺς διεθνεῖς κανόνας τοῦ πολέμου, ὡς καὶ συνέβη. Οὐδέποτε παρ' οὐδενὸς κατηγγέλθη ἄλλως τε ποτὲ τοιοῦτόν τι κατὰ τῶν Κρητῶν.

Ἐπίσης καὶ ἡ Πολιτοφυλακὴ νομίμως ἔλαβε μέρος εἰς τὰς συγκρούσεις. Ἡ περίπτωσις της προβλέπεται ἀπὸ τὸ ἄρθρον 1 τοῦ προσηρητημένου πρωτοκόλλου πρὸς ἀνέφερα προηγουμένως.

Ὁ ρυθμὸς τῶν μαχῶν συνεχίζετο μὲ τὴν ἰδίαν πάντοτε ἔντασιν. Ἡ ἀπόλυστος, ὅμως, κυριαρχία τῶν αἰθέρων, ἡ ὁποία ἠμπόδιζε καὶ σχεδὸν ἀπέκλειε τὸν ἀνεφοδιασμὸν τῶν ὑπερασπιστῶν τῆς νήσου, ἤρχισε νὰ ἐπηρεάζῃ σοβαρῶς τὰς ἀμυνομένας δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι ἀντιμετώπιζαν πλέον τὸ ζωτικὸν πρόβλημα τοῦ ἐφοδιασμοῦ των εἰς πυρομαχικὰ καὶ τρόφιμα. Ἦδη τὴν 26ην Μαΐου τὸ πρόβλημα τοῦτο κατέστη ἰδιαιτέρως ὀξύ.

Ἐφθασε πλέον τὸ ἐνδεικτικὸν σημεῖον τῆς κάμψεως τῆς ἀμύνης τῆς νήσου. Τὰ πυρομαχικὰ ἐφθαναν μόνον μὲ τὰ Ἀγγλικὰ ἀντιτορπιλικὰ, τὰ ὁποῖα μὲ τοὺς παρατόλμους πλοῦς των συνέχιζαν τὴν ἥρωικὴν καὶ μοναδικὴν παράδοσιν τοῦ Βρετανικοῦ Ναυτικοῦ. Ἀλλὰ ὅσα μετεφέροντο δὲν ἐπῆρκον. Ἡ Λουφτβάφφε ἐκυριάρχει. Τὸ τέλος τῆς Μάχης τῆς Κρήτης ἐσήμανε πλέον.

Ἦδη μετὰ τὴν ἐξασφάλισιν τοῦ Μάλεμαί Γερμανικαὶ ἐνισχύσεις κατέφθαναν πλέον εἰς σημαντικὸν ἀριθμὸν. Εἰς μίαν ἡμέραν μετεφέρθησαν ἀεροπορικῶς 13.000 ἄνδρες.

Ὁ Στρατηγὸς Φράνκελ ἐλαβε πλέον τὴν ἀπόφασιν ἐγκαταλείψεως τῆς νήσου. Καὶ ἤρχισε τότε μία μεγάλη προσπάθεια ἀπαγκιστρώσεως καὶ διαφυγῆς τῶν Βρετανικῶν στρατευμάτων. Ἡ προσπάθεια αὕτη, ἡ ὁποία δι' ἄλλην μίαν φορὰν ἀπέδειξε τὴν στρατηγικὴν ἰκανότητα τοῦ Νεοζηλανδοῦ στρατηγοῦ, ἐπέτυχε πλήρως.

Οἱ Γερμανοὶ ἐδείχθησαν ἀνίκανοι νὰ ἀντιληφθοῦν τὸν βασικὸν καὶ ζωτικὸν αὐτὸν ἔλιγμόν καὶ δὲν ἀντέδρασαν οὐδόλως. Ἐχασαν οὕτω μίαν μοναδικὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐξοντώσουν καὶ νὰ αἰχμαλωτίσουν τὰς Βρετανικὰς δυνάμεις.

Διὰ μέσον τῶν ἀποκρήμων Λευκῶν Ὀρέων μεγάλαι δυνάμεις, μετὰ ἐξόχως περιπετειώδεις καὶ ἐξαντλητικὰς πορείας καὶ ἐλιγμούς, ἔφθαναν εἰς τὰ Σφακιά καὶ ἐκεῖθεν διεπεραιούντο εἰς Ἀλεξάνδρειαν.

Τὴν 1ην Ἰουνίου 1941 ἔληξεν ἡ μάχη. Τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὁ στρατηγὸς Οὐέστων ἐξουσιοδότησε τὰ στρατιωτικὰ τμήματα ποῦ δὲν εἶχαν δυναθῆ νὰ ἐπιβιβασθοῦν ἀντιτορπιλικῶν εἰς τὰς νοτίας ἀκτὰς διὰ νὰ διαφύγουν εἰς Αἴγυπτον, τὰ ἐξουσιοδότησε λέγω, ὅπως παραδοθοῦν. Ἐξ αὐτῶν μερικαὶ ἑκατοντάδες δὲν ἐδέχθησαν νὰ παραδοθοῦν καὶ ἐτράπησαν εἰς τὰ ὄρη μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ ἐπιτύχουν κάποτε νὰ διαφύγουν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον καὶ κατώρθωσαν οἱ περισσότεροι ἐξ αὐτῶν.

Χρειάζεται νὰ γίνουν ἐκτιμήσεις τινὲς καὶ νὰ ἐξαχθοῦν μερικὰ διδάγματα ποῦ ἔδωσεν ἡ Μάχη αὐτή.

Ἡ Μάχη τῆς Κρήτης ἦτο ἡ μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης πλέον αἱματηρὰ μάχη δι' ἀμφοτέρους τοὺς ἐμπολέμους. Διὰ τὴν Γερμανικὴν στρατιὰν αἱ ἀπώλειαι τῆς μόνον τῆς πρώτης ἡμέρας ἦσαν μεγαλύτεραι ἀπὸ τὸν ἀριθμὸν τῶν νεκρῶν ποῦ εἶχε ἡ Βέρμαχτ εἰς ὅλον τὸν ἔως τότε πόλεμον. Αὐτὸ ἔχει ληφθῆ ἀπὸ τὰ Γερμανικὰ ἀρχεῖα.

Ἡ Κρήτη, ὅπως ἠραγκάσθη νὰ ἀναγνωρίσῃ ὁ πτέραρχος Στουντεντ, ἐπῆρξεν ὁ «τάφος τῶν Γερμανῶν ἀλεξιπτωτιστῶν», καὶ ὡς προσέθεσεν οὗτος: Οἱ ἄνδρες τοῦ Φράνμπεργκ ἐπέτυχαν περισσότερα τῶν ὄσων ἀνεμένοντο καὶ ὄσων ἠδύναντο ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτὰς νὰ ἀποδώσουν. Ὁ Τσῶρτσιλλ εἰς μίαν ἀπὸ τὰς γνωστὰς μεγαλοστόμους φράσεις του ἐξήγγειλε τότε τὸ περιφρημον: «ἀπεκεφαλίσαμεν τὸ φοβερὸν τέρας».

Ἡ τόσον αἱματηρὰ διὰ τοὺς Γερμανοὺς κατάληψις τῆς Κρήτης ὠφέιλετο, πέραν τοῦ ἐπιδειχθέντος ἡρωισμοῦ καὶ καλῆς διατάξεως τῶν ἀμνομένων, κατὰ μέγα ποσοστὸν καὶ εἰς τὰς ἀκολούθους σοβαρὰς ἀδυναμίας τῆς Γερμανικῆς Διοικήσεως καὶ τῆς ὑπηρεσίας τῶν πληροφοριῶν.

Ἐπέπεσεν ἡ Γ.Δ. εἰς τὴν ὑποτίμησιν τῆς Συμμαχικῆς δυνάμεως καὶ εἰς σφάλμα ἐκτιμήσεως τῆς διατάξεως τῶν ἀμνομένων. Αὐτὸ ἀποτελεῖ μεγάλην ἐπιτυχίαν τοῦ Φράνμπεργκ. Ἐξ ἄλλου πολλαὶ μονάδες τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν ἐρρίφθησαν εἴτε ἀκριβῶς εἰς τὰς θέσεις τῶν ἀμνομένων εἴτε λίαν πλησίον καὶ οὕτως εὐκόλως ἐξωντώθησαν.

Ἐπίσης ἔγιναν λίαν ἐσφαλμένα ἐκτιμήσεις ὡς πρὸς τὴν στάσιν τοῦ Κρητικοῦ λαοῦ ἔναντι τῶν ἐπιτιθεμένων καὶ ὡς πρὸς τὴν στερορὰν ἀπόφασίν του νὰ ἀγωνισθῆ πεισιμόνως διὰ τὴν ἐλευθερίαν του.

Καταλογίζεται ὁμοίως εἰς βάρος τῆς Γερμανικῆς Διοικήσεως, ὅτι δὲν ἦδυνήθη αὐτὴ νὰ ἀντιληφθῆ τὸν ἐπιτυχῆ ἔλιγμόν ἀπαγκιστρώσεως τοῦ Φράνκμπεργκ, γεγονόςς πού ἐπέτρεψε τὴν διάσωσιν καὶ διαφυγὴν σοβαρῶν Βρετανικῶν δυνάμεων.

Τέλος, καὶ ἴσως ὡς τὸ σπουδαιότερον ὄλων, πρέπει νὰ καταλογοισθῆ εἰς βάρος τῆς Γερμανικῆς Διοικήσεως τὸ γεγονόςς ὅτι αἱ τόσαι ἑκατόμβαι καὶ αἱ τρομεραὶ αἱματηραὶ ἀπώλειαί των, εἶχαν ὡς ἐπακόλουθον τὴν ἀχρόστευσιν ἐπὶ πολὺ μακρὸν χρόνον τοῦ σώματος τῶν Ἀλεξιπρωτιστῶν καὶ τὴν ὡς ἐκ τούτου συνέπειαν τῆς ἐλλείψεως πάσης δυνατότητος περαιτέρω δράσεως ἢ συμμετοχῆς ἀλεξιπρωτιστῶν εἰς τὰς ἐν Αἰγύπτῳ Γερμανικὰς Ἐπιχειρήσεις ἢ καὶ εἰς ἄλλα μέτωπα, πρὸς μεγίστην ἀνακούφισιν τῶν Βρετανικῶν Δυνάμεων. Ἡ περίπτωσις αὐτὴ ρητῶς ὁμολογεῖται καὶ ἀπὸ αὐτὸν τοῦτον τὸν Χίτλερ, ὁ ὁποῖος καὶ τὴν περιέλαβεν εἰς τὴν περίφημον πολιτικὴν διαθήκην του.

Ἀπὸ συμμαχικῆς πλευρᾶς ἐπισημαίνεται ὅτι ἡ ὑπαρξις εἰς τὴν νῆσον συγκεκροτημένης Ἑλληνικῆς δυνάμεως θὰ συνέβαλεν ἀποφασιστικῶς εἰς τὴν ἄμυναν τῆς νήσου.

Τέλος, ἀπεδείχθη ὅτι ἡ κατὰ θάλασσαν ὑπεροχὴ εἰς κλειστάς θαλάσσας, ὡς ἡ Μεσόγειος ἄνευ συγχρόνου ἑναερίου καλύψεως, δὲν δύναται νὰ παράσχη τὴν ἀναγκαίαν ὑποστήριξιν εἰς τὰς φιλίας δυνάμεις.

Αἱ ἀπώλεια ἀμφοτέρων τῶν ἀντιπάλων ἦσαν βαρύταται. Ἴδον πῶς παρουσιάζονται βάσει τῶν ἐπισήμων στοιχείων :

Γερμανικαὶ ἀπώλειαι : Εἶχε ὑπολογοισθῆ νὰ ριφθοῦν ἐν συνόλῳ εἰς τὴν μάχην 10.000 Ἀλεξιπρωτισταί. Ἐρρίφθησαν 11.200. Ἀπὸ Γερμανικῆς πλευρᾶς ἐδόθη ὁ κατωτέρω πίναξ ἀπωλειῶν. Νεκροὶ 2.000, τραυματαῖα 2.600, ἀγνοούμενοι 1.900. Σύνολον 6.500. Ἐπίσης κατερρίφθησαν ἢ ἠχρηστεύθησαν 370 ἀεροσκάφη.

Ἀπὸ Βρετανικῆς καὶ Ἑλληνικῆς πλευρᾶς ἐκτιμᾶται ὅτι τὰ Γερμανικὰ στοιχεῖα ὑποτιμοῦν τὰς πραγματικὰς ἀπωλείας, τὰς ὁποίας οἱ σύμμαχοι καθὼς καὶ ὁ Γερμανὸς στρατηγὸς Κίππενμπεργκερ ἀναβιβάζουν εἰς ἄνω τῶν 8.500 ἀνδρῶν.

Βρεταννικαὶ ἀπώλειαι : Στρατός. Ἀπωλέσθησαν συνολικῶς 13.500, νεκροί, αἰχμάλωτοι καὶ ἀγνοούμενοι, δηλαδὴ τὸ 50% τῆς δυνάμεώς του.

Ναυτικόν. Ἀνέφερα προηγουμένως τὰς τρομερὰς ἀπωλείας του εἰς ἄνδρας καὶ πλοῖα.

Ἑλληνικαὶ ἀπώλειαι : Ἄγνωστος ἀριθμὸς νεκρῶν, στρατιωτικῶν καὶ ἐνόπλων πολιτῶν. Ἡ κατοχὴ τῆς Χώρας καὶ ἡ διάλυσις τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ στρατοῦ δὲν ἐπέτρεψε τὴν τήρησιν ἐπακριβῶν ἀριθμῶν. Τὸ μόνον ἀκριβὲς στοιχεῖον εἶναι ὅτι οἱ νεκροὶ ἀξιωματικοὶ καὶ Εὐέλπιδες ἀνέρχονται εἰς 44.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἐπιθυμῶ νὰ τονίσω, ἀπὸ τοῦ ἐπισήμου βήματος τῆς Ἀκαδημίας, ἓνα σημαντικῆς σημασίας πολιτικοστρατιωτικὸν συμπέρασμα, ἐξαγόμενον ἐκ τῶν ἀγόνων τῆς Ἑλλάδος τοῦ 40 - 41. Τὸ πρῶτον διότι ἔχει πλειστάκις παρατηρηθῆ ὅτι οἱ ξένοι ἠθελημένως, πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ τονίσουν καὶ ἐξάρουν τὴν ἰδικήν των συμβολήν, μειώνουν ἢ ἀποσιωποῦν τὴν Ἑλληνικὴν τοιαύτην.

Ἡ ἐπιτυχὴς ἀντίστασις τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν Ἰταλικὴν ἀρχικῶς, καὶ ἐν συνεχείᾳ εἰς τὴν Γερμανικὴν ἐπίθεσιν, δὲν προεβλέπετο ἀπὸ τὰς δυνάμεις τοῦ Ἀξονος. Ἡ συνέχισις τῆς ἀντιστάσεως εἰς τὴν Κρήτην ὠλοκλήρωσε τὴν ἀνατροπὴν τῶν σχεδίων των. Ἡ καταπόνησις καὶ ἡ φθορὰ τῶν Γερμανικῶν ἀρμάτων εἶναι γνωστὸν ὅτι ἠνάγκασε τὸν Γ κ ο υ ν τ έ ρ ι α ν νὰ περιορίσῃ τοὺς ἀριθμοὺς του διὰ τὴν κατὰ τῆς Ρωσίας ἐπίθεσιν.

Ἀφ' ἑτέρου ἡ τρομακτικὴ αἱμορραγία τῆς Β έ ρ μ α χ τ καὶ ἰδίως τοῦ σώματος τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν, ὡς καὶ ἡ μεγάλη ἀπώλεια χρόνου ἀπὸ τὰς Ἐπιχειρήσεις κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἀρχικῶς καὶ τῆς Κρήτης βραδύτερον, ὑπεχρέωσαν τοὺς Γερμανοὺς Στρατηγοὺς νὰ καθυστερήσουν τὴν ἀνάπτυξιν τῶν επιχειρήσεών των κατὰ τῆς Ρωσίας, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ τοὺς προλάβῃ ὁ τρομερὸς χειμὼν τῆς Χώρας αὐτῆς καὶ νὰ ὑποστοῦν τὰς γνωστὰς τραγικὰς συνέπειας.

Ἐὰν δὲν ὑπῆρχεν ἡ πολύμηρος καθυστέρησις εἰς τὰ Ἑλληνικὰ βουνὰ καὶ τὴν Μεγαλόνησον, οἱ Γερμανοὶ θὰ εἶχαν ἐπιτύχει νὰ πραγματοποιήσουν τοὺς ἀντικειμενικοὺς των σκοποὺς πρὸ τοῦ χειμῶνος.

Ἐπὶ τούτῳ καλεῖται καλῆς πίστεως ἄνθρωπος πὺν νὰ μὴν ἀναγνωρίζῃ τὴν κολοσσιαίαν σημασίαν τοῦ Ἀγῶνος τῆς Ἑλλάδος;

Ἐπὶ τούτῳ καλεῖται ἄλλη παρομοία περίπτωσις πὺν ἄλλος μικρὸς ἐμπόλεμος νὰ ἐγινεν αἰτίως τοιαύτης ἐκτάσεως συμφορᾶς εἰς τοὺς Γερμανοὺς; Διατί λησμονοῦνται τοιαῦται μεγάλαι ὑπηρεσίαι πρὸς τοὺς ἐλευθέρους λαοὺς καὶ προσφοραὶ πολῦτιμοι πρὸς τὰ ἀνθρώπινα ἰδανικά;

Καὶ ὅμως τοῦτο δὲν τονίζεται καὶ δὲν ὑπενθυμίζεται ὅσον, ὅταν, ὅπου καὶ ὅπως πρέπει. Τὸ συμφέρον τοῦ τόπου ἐπιβάλλει νὰ καταστή τούτο κοινὴ συνείδησις ὅλων τῶν Ἑλλήνων.

Καὶ τέλος πρέπει νὰ ὑπενθυμίσω ὅτι ἡ περίπτωσις τῆς πολεμικῆς ἀντιστάσεως τῆς Ἑλλάδος ἐτόνωσεν, ὅταν ἐγινε, τὸ ἠθικὸν τοῦ μαχομένου, μόνον ἕως τότε, θανμασίον Ἀγγλικοῦ λαοῦ.

Θὰ πρέπει ἤδη νὰ ἐπιστήσω τὴν προσοχήν σας ἐπὶ τοῦ θέματος τοῦ ἠθικοῦ τῶν κατοίκων. Δὲν προτίθεται νὰ πλέξω διθυράμβους διὰ νὰ ἐξυψώσω τοὺς Κρητάς. Πρέπει, ὅμως, νὰ ἐπισημάνω, Κύριε Πρόεδρε, ὅτι σπανίως εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Ἐθνῶν ἀπαντᾶται παρομοία περίπτωσις, δηλαδὴ τῆς ὑπάρξεως ἠθικοῦ

λιαν ὑψηλοῦ βαθμοῦ καὶ τῆς προτάξεως λυσσώδους ἀμύνης τῶν κατοίκων μιᾶς νήσου, οἱ ὁποῖοι: Ἐστεροῦντο τῶν φυσικῶν ὑπερασπιστῶν τῆς νήσου των, δηλαδή τῶν ἐπιστρατευμένων τέκνων των, τὰ ὁποῖα, ἀφοῦ ἐπολέμησαν εἰς τὸ Ἄλβανικὸν μέτωπον, καθηλώθησαν ἀναγκαστικῶς εἰς τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα, μὴ δυνάμενα οὕτω νὰ φθάσουν εἰς τὴν νῆσον των, διὰ νὰ ἀμνηθοῦν πλέον ὑπὲρ τῶν βωμῶν καὶ ἐστιῶν των. Κατοίκων οἱ ὁποῖοι: παρηκολούθησαν ἡμέραν πρὸς ἡμέραν τὴν δραματικὴν ἐξέλιξιν τῆς πολεμικῆς προσπάθειας τῆς Ἑλλάδος, τὴν ἀγωνίαν της καὶ τὴν τελικὴν κατάληψίν της. Κατοίκων οἱ ὁποῖοι: διέθεταν ὡς μάχιμον δυναμικὸν μόνον τοὺς γέροντας, τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τὰς γυναῖκας των. Κατοίκων οἱ ὁποῖοι: κατάρθωσαν μόνοι των νὰ ἐξοπλίζωνται ὅπως ἀνέφερα μὲ τὰ ὄπλα τοῦ ἐχθροῦ καὶ νὰ οπεύδουν ἀμέσως νὰ ἀντιμετωπίσουν τοὺς Γερμανοὺς, οἱ ὁποῖοι εἶχαν ἤδη τότε καθυποτάξει ὅλους τοὺς στρατοὺς τῆς Εὐρώπης καὶ εἶχαν συνεπῶς ἠθικὸν καταπληκτικῶς ὑψηλὸν καὶ παγκόσμιον ἀναγνώρισιν τῶν ἱκανότητων των.

Καὶ ὅμως ὑπὸ αὐτὰς τὰς καταθλιπτικὰς συνθήκας οἱ ἄνθρωποι αὐτοί, οἱ Κρηῖτες, διετήρησαν ἔξοχον ἠθικὸν καὶ ἀμείωτον μαχητικότητα.

Μήπως ἐνθυμεῖσθε σεῖς παρομοίαν περίπτωσιν εἰς ἄλλην Χώραν;

Ὁ Φράυμπεργκ εἰς τὴν ἐκθεσίν του τονίζει ὅτι ἡ Μάχη τῆς Κρήτης ὑπῆρξεν ἓνα ἔπος.

Ἀθάνατοι Κρηῖτες. Λεβέντες!

Καὶ ὅταν πλέον καταλαμβάνεται ἡ Μεγαλόνησος, οἱ Κρηῖτες δὲν ὑποτάσσονται. Ὁργανώνονται εἰς ομάδας ἀντιστάσεως καὶ δημιουργοῦν συνεχεῖς κινδύνους καὶ ἐνοχλήσεις εἰς τὸν ἐχθρὸν καὶ ἀπτόητοι ἀπὸ τοὺς τουφεκισμοὺς τῶν ἀμάχων συνέχισαν τὴν ἀντίστασίν των.

Ἐνθυμεῖσθε ὅτι ἔφθασαν μέχρι τῆς ἀπαγωγῆς ὑπὸ τὸν περιφρημον Αἰὶ Φέρμορ τοῦ Γερμανοῦ στρατηγοῦ Κράπε, τὸν ὁποῖον καὶ ἀπέστειλαν αἰχμάλωτον εἰς τὴν Αἴγυπτον;

Κρύβουν, περιθάλλπουν καὶ φιλοξενοῦν τοὺς Βρεταννοὺς ἀξιωματικοὺς καὶ ἄνδρας πὸν δὲν ἠμπόρεσαν νὰ διαφύγουν καὶ εἶχαν ἀνεβῆ εἰς τὰ ὄρη. Τοὺς φονγαδεύουν σχεδὸν ὅλους μὲ προσωπικὸν των κίνδυνον.

Εἰς τὰ ἀπάτητα βουνά των κυκλοφοροῦν ἐλεύθεροι. Εἶναι οἱ νέοι ἐλεύθεροι πολιορκημένοι. Περιβάλλον μὲ ἀγάπην καὶ στοργήν, θὰ ἔλεγε κανεὶς, τοὺς ξένους στρατιώτας. Τοὺς τρέφουν, τοὺς νοσηλεύουν καὶ τοὺς συμπαρίστανται μὲ κάθε τρόπον. Γενικῶς δείχνουν μίαν σπανίαν ἀνθρωπιάν.

Πιστεύω ὅτι εἶναι ἐξόχως χαρακτηριστικὴ τῆς ἀνθρωπιᾶς αὐτῆς καὶ τῶν

αίσθημάτων των πρὸς τοὺς συμμάχους μιὰ μικρὰ ἱστορία πὸν θὰ σᾶς τὴν ἀφηγηθῶ δι' ὀλίγων :

Τὸ γεγονός συνέβη εἰς τοὺς ἀντίποδας, εἰς τὴν μακρυνὴν Αὐστραλίαν, τῆς ὁποίας τὰ τέκνα ἐπολέμησαν μὲ τόσον ἥρωισμόν καὶ γενναιότητα εἰς τὴν Κρήτην.

Εἰς τὴν Αὐστραλίαν, λοιπόν, εἰς τὴν Πολιτείαν τῆς Δυτικῆς Αὐστραλίας, 270 χιλιόμετρα ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν τῆς Πέρθ, χιλιάδες μίλλια δηλαδή, μακρὰ ἀπὸ ἐδῶ, ἔχει κτισθῆ ἕνας οἰκισμὸς πὸν λέγεται *Prevelly Villa dge*, «Τὸ χωριὸ τοῦ Πρέβελη».

Ἐνας Αὐστραλὸς τῆς Μερραρχίας τῶν Νεοζηλανθῶν πὸν εἶχε συλληφθῆ αἰχμάλωτος ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς καὶ κατόπιν ἐπέτυχε νὰ δραπετεύσῃ, παρελήφθῃ ἀπὸ τοὺς Κρητικὸς οἱ ὁποῖοι τὸν ἔκρουσαν εἰς τὸ Μοναστήρι τοῦ Πρέβελη κοντὰ εἰς τὰ Σφακιά. Ἐκεῖ εἶναι ἡ πατρὶς τοῦ ἐκλεκτοῦ συναδέλφου μας Κυρίου Πρεβελάκη. Ἐκεῖ οἱ μοναχοὶ τὸν περιέθαλψαν μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς των καὶ τελικῶς ἐπέτυχαν νὰ τὸν φυγαδεύσουν εἰς Αἴγυπτον.

Ὁ Αὐστραλὸς αὐτὸς ὁ ὁποῖος ὀνομάζεται κ. *V. Edwards*, εἰς ἔνδειξιν ἐγγνωμοσύνης καὶ μὲ τὴν καρδίαν πλημμυρισμένην ἀπὸ ἀγάπην πρὸς τοὺς Μοναχοὺς καὶ τοὺς Κρητάς, ἔκτισεν εἰς ἕνα μεγάλο ἀγρόκτημά του εἰς τὸ *Margaret River*, κοντὰ εἰς τὴν πατρίδα του τὴν Πέρθ, ἕνα ὡραιότατον ἐκκλησάκι ὁμοιον ὑπὸ κλίμακα πρὸς τὸ ἐκκλησάκι τοῦ Μοναστηριοῦ τοῦ Πρέβελη, καὶ ὅταν σιγὰ σιγὰ ηὔξανετο ὁ οἰκισμὸς, τὸν ὠνόμασε “*Prevelly Villa dge*”, τὸ χωριὸ τοῦ Πρέβελη. Σήμερα ἔγινε ὀλόκληρο χωριὸ. Τὸ ἐκκλησάκι ἀνήκει εἰς τὸ ὀρθόδοξον δόγμα, τιμᾶται εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, τοῦ ἰδίον Ἁγίου πὸν τιμᾶται καὶ εἰς τὸ Μοναστήρι, λειτουργεῖ καὶ ἐκεῖ ἐκκλησιάζονται οἱ Ἕλληνες τῆς περιοχῆς.

Τὸ Πρέβελη Βίλλατζ ἀνδρώνεται, μεγαλώνει καὶ ὑφοῦται εἰς αὐτὴν τὴν ἐσχατιὰν τοῦ κόσμου ὡς ἕνα ὑπέροχον Μνημεῖον, πὸν ἡ ὕπαρξις του διακηρύσσει καὶ ἐξυμνεῖ εἰς ὅλον τὸν κόσμον, τὸν γενναῖον καὶ ὑπέροχον Κρητά, τὸν ἀθάνατον Ἕλληνα.

Σᾶς εὐχαριστῶ